

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Львівська політехніка»

д.т.н.

І. В. Демидов

_____ 2020 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 2/20 фахового семінару

зі спеціальності 081 *Право*

Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

від 06 листопада 2020 р.

1. ПРИСУТНІ:

9 із 10 членів фахового семінару зі спеціальності 081 *Право* Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»:

1. **Ортинський Володимир Львович** – директор Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор;
2. **Гарасимів Тарас Зеновійович** – заступник директора Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор;
3. **Жаровська Ірина Мирославівна** – професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;

4. **Гумін Олексій Михайлович** – завідувач кафедри кримінального права і процесу, доктор юридичних наук, професор;
5. **Ковальчук Віталій Богданович** – в. о. завідувача кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;
6. **Макарчук Володимир Степанович** – професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;
7. **Сливка Степан Степанович** – професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;
8. **Личенко Ірина Олександрівна** – завідувач кафедри цивільного права та процесу, доктор юридичних наук, професор;
9. **Канцір Володимир Степанович** – професор кафедри кримінального права і процесу, доктор юридичних наук, професор.

Запрошені:

10. **Хомишин Ірина Юріївна** – професор кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, доцент.

З присутніх – 10 докторів наук, всі є фахівцями за профілем представленої дисертації.

Голова засідання – Ортинський Володимир Львович – директор Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор.

2. СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» Нестеренко Анни Олександрівни за матеріалами дисертації «Адміністративно-правове забезпечення

прав дітей в інформаційному середовищі», представлені на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 *Право* (галузь знань – 08 *Право*).

Науковий керівник: **Лесько Наталія Володимирівна**, доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

Тему дисертації затверджено 08.10.2018 р. на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», протокол № 9/18.

Робота виконана на кафедрі адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

По доповіді було задано 5 питань, на які доповідач дала правильні та ґрунтовні відповіді.

Питання задавали:

- Гумін О. М. – завідувач кафедри кримінального права і процесу, доктор юридичних наук, професор.
- Личенко І. О. – завідувач кафедри цивільного права та процесу, доктор юридичних наук, професор.
- Макарчук В. С. – професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор
- Канцір В. С. – професор кафедри кримінального права і процесу, доктор юридичних наук, професор.
- Сливка С. С. – професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор.
- Гарасимів Т. З. – заступник директора Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор.

3. ВИСТУПИЛИ:

З оцінкою дисертації аспіранта кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» виступили рецензенти:

– *Ковальчук Віталій Богданович* – в. о. завідувача кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор, який зазначив, що тема дисертаційного дослідження має актуальний характер для сучасної адміністративно-правової науки, який полягає передусім у тому, що на основі комплексного аналізу теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі сформульовано пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення адміністративного та інформаційного законодавства в окресленій сфері.

Не зважаючи на те, що діти (за деякими винятками) наділені тими ж правами, що й дорослі, внаслідок ще не сформованого свого фізичного і ментального розвитку повинні бути забезпечені особливими правами, зокрема в інформаційному середовищі. А отже, необхідно пам'ятати, що права дитини є ключовою категорією, що визначає правовий статус дитини не лише в державі, а й у всьому світі.

Значущість для адміністративно-правової науки теми дисертації вбачається також у тому, що автором встановлено, що в умовах розвитку сучасного суспільства, яке сьогодні отримало назву інформаційного та стрімко входить в наше життя, все більшого значення набувають питання забезпечення прав дитини, передусім тих, що стосуються безпеки та права на приватність.

Архітектоніка дисертації досить збалансовано відображає головні «акупунктурні» смисли здійсненого дослідження: формування підходів до розуміння поняття та сутності прав дитини в інформаційному середовищі та їх класифікації; з'ясування впливу інформаційних технологій на особистість дитини та її права в умовах формування інформаційного суспільства; характеристики сучасного стану та перспектив розвитку законодавчого забезпечення прав дітей в

інформаційному середовищі; здійснення аналізу діяльності державних органів, уповноважених забезпечувати захист прав дітей в інформаційному середовищі; розкриття стану забезпечення права дитини на безпеку та приватність в соціальних мережах; характеристики медіапростору як сфери порушення прав дитини; аналізу захисту інформаційних прав дітей у практиці ЄСПЛ; характеристики принципів і завдань державної політики у сфері захисту прав дітей в інформаційному середовищі; вироблення напрямів удосконалення нормативно-правової бази України, що регламентує права дітей в інформаційному середовищі в контексті міжнародних стандартів.

Достовірність наукових результатів доведена комплексом методів, які застосовував автор, їхньою сучасною інтерпретацією, коректністю поставлених завдань, кількістю та якістю емпіричної бази дослідження, неупередженістю одержаних результатів, що підтверджує адекватність репрезентованих висновків.

Оцінюючи новизну одержаних у цьому дисертаційному дослідженні наукових і прикладних результатів, варто зазначити, що вона визначається насамперед тим, що дисертація А. О. Нестеренко є першим комплексним дослідженням адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі в контексті становлення інформаційного суспільства. У результаті проведеного дослідження запропоновані концепції розвитку та перспективи удосконалення чинного законодавства України в сфері адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі, які ґрунтуються не лише на концепціях, запропонованих українськими вченими, а й на кращих здобутках міжнародного досвіду.

Аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчить про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

– *Хомішин Ірина Юріївна* – професор кафедри адміністративного та інформаційного права, доктор юридичних наук, доцент, яка констатувала безумовну актуальність обраної теми дисертації, що має теоретичне та практичне значення, про що дисертант переконливо доводить у вступній частині свого дослідження.

Автор слушно зазначає, що сьогодні питання про права дитини стають все актуальнішими, адже становище дітей надзвичайно ускладнилось. І це не лише тому, що існує незаконна торгівля, контрабандне перевезення, викрадення, економічна і сексуальна експлуатація, чи проблеми у сфері біоетики та зловживання, а експлуатація і комерційне використання здоров'я дітей стали повсякденною реальністю у всіх регіонах світу. Особливу небезпеку в умовах сьогодення становить порушення прав дитини в інформаційному середовищі, що своєю чергою, підсилює науковий інтерес та актуальність рецензованого дослідження.

Водночас, актуалізує дисертаційну тему те, що питання адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі не було предметом детального наукового дослідження.

Дисертаційна робота А. О. Нестеренко логічно пов'язана з визначеними метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження і передбачає висвітлення тих питань, які безпосередньо стосуються обраної автором теми.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які поділені на 11 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Усі три розділи кандидатської дисертації, відповідно до науково-дослідницьких завдань, розкривають важливі аспекти обраної теми і змістовно їх наповнюють. Усі розділи дисертації органічно взаємопов'язані та мають внутрішню логіку викладу матеріалу.

Дисертанту вдалося досягти поставленої мети – комплексно дослідити адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі. У результаті проведеного дослідження прав дітей в інформаційному середовищі розроблено їх класифікацію та запропоновано підходи щодо оптимізації чинного законодавства України стосовно забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі.

Одержані автором результати дослідження та низка сформульованих у роботі нових для науки адміністративного права наукових положень та узагальнень можуть бути застосовані у науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальшого дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення прав дитини в

інформаційному середовищі та шляхів їх вирішення, а також у практичній площині – для удосконалення норм чинного законодавства та діяльності органів державної влади у вказаній сфері.

Все вище наведене дає змогу зробити висновок, що сформульовані автором у науковій роботі основні положення, висновки та узагальнення, в тому числі й ті, що віднесені нею до наукової новизни, мають відповідний рівень обґрунтованості. Дисертант зробила самостійні висновки, які є актуальними, новими та цінними для науки і практики.

Загалом рецензенти вказали, що дисертація на тему: «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі», яка підготовлена за спеціальністю 081 *Право*, відповідає наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Порядку «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, і може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Також рецензентами висловлені такі *зауваження*:

Ковальчуком Віталієм Богдановичем:

1. Розглядаючи наукознавчі основи дослідження адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі, не зайвим було б звернути більш прискіпливішу увагу до публікацій не лише науковців-адміністративістів, фахівців у сфері інформаційного права, теоретиків права, але й конституціоналістів, що цілком логічно з огляду на конституційне підґрунтя прав дитини.

2. Загалом погоджуючись з дисертантом у тому, що право дитини на доступ до інформації має специфічні особливості, оскільки, враховуючи моральну незрілість дитини, повинні існувати відповідні адміністративно-правові засоби для того, щоб обмежити отримання дитиною тієї інформації, яка негативно впливатиме на її емоційний чи фізичний стан. Однак, у цьому контексті дисертанту потрібно було б висловити зрозумілішу позицію щодо застосування заходів впливу до

надавачів такої інформації, та особливо тієї, де її об'єктами виступають діти.

3. Позитивним є те, що аспірант проаналізувала діяльність усіх органів державної влади, їх структурних підрозділів, установ тощо, які покликані забезпечувати та гарантувати права дитини, зокрема й в інформаційному середовищі. Натомість, було б доречним висловити думки стосовно доцільності існування такої кількості органів та можливості, і потреби їх оптимізації.

4. Особливо цінним є той факт, що автор, у контексті досліджуваної проблематики, звернулася до аналізу захисту інформаційних прав дітей у практиці ЄСПЛ. Однак, на нашу думку, було б не зайвим, коли б дисертант подала статистику розгляду справ ЄСПЛ щодо захисту не лише інформаційних, а й інших прав дитини.

Хомишин Іриною Юрївною:

1. Цілком логічно, що в контексті досліджуваної проблематики дисертант звертається до питання «булінгу», та особливо «кібербулінгу». У цьому контексті було б доречним запропонувати конкретні заходи відповідальності за розміщення та розповсюдження в мережі Інтернет матеріалів, що містять дитячу порнографію, сцени насильства, комерційну експлуатацію дітей, а також фактів грумінгу та кібербулінгу над дитиною.

2. Загалом підтримуючи позицію автора щодо нагальної потреби правового виховання громадян, подолання їх правової неосвіченості, незнання своїх прав, механізму дії закону тощо, що сприятиме поліпшенню стану дотримання прав людини загалом, варто було б почути думки стосовно ролі закладів освіти у цьому процесі, зокрема вирішення проблеми насильства щодо дітей, пропагування ідей ненасильницького розв'язання конфліктів тощо.

3. Дисертантом досить багато місця відведено аналізу чинного законодавства, що регламентує питання забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі, а також діяльності міжнародних інституцій у цій сфері та міжнародним стандартам, виробленим світовою спільнотою. Натомість, доречним було б звернути увагу й на те, на скільки ефективними є заходи, що ними приймаються для забезпечення прав дитини, особливо в інформаційній сфері.

Водночас, обома рецензентами зазначено, що висловлені зауваження є дискусійними та не впливають загалом на позитивну оцінку дисертації.

З оцінкою дисертації також виступили присутні на фаховому семінарі:

Гарасимів Тарас Зеновійович – заступник директора Навчально-наукового Інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор, який зауважив, що виконана А. О. Нестеренко дисертаційна праця присвячена вирішенню важливого наукового завдання – з'ясування проблемних питань адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі.

Підсилює актуальність обраної дисертантом теми той факт, що Інтернет та соціальні мережі є цінними джерелами інформації і можуть бути потужним засобом виховного впливу на дітей. Проте варто зазначити, що водночас Інтернет може бути джерелом негативної інформації та виховання негативних якостей у дитини. Суспільство під впливом різних чинників постійно змінюється, відповідно, змінюються й ознаки насильства. У сучасному інформаційному суспільстві відбувається віртуалізація насильства, виникають нові види насильства, які пов'язані з комунікативними технологіями (кібернасильство). Все це справляє негативний вплив на стан дотримання прав дитини в інформаційному середовищі.

Вивчення поданих А. О. Нестеренко матеріалів дисертації та анотації, а також ознайомлення з її публікаціями за обраною темою дає підстави стверджувати, що автором проведено достатній науковий аналіз теми, виділено новизну опрацьованих питань, сформульовано низку положень, узагальнень та висновків, що виносяться на захист. Можна констатувати, що дисертант досягнула поставленої перед собою мети, роботу виконала на належному науковому рівні. Такий загальний попередній висновок підтверджується за основними параметрами, які висуваються до дисертацій означеної наукової спеціальності.

Подана на розгляд дисертація є самостійною науковою авторською працею.

Сливка Степан Степанович – професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор, який зазначив, що у контексті проголошення курсу на розбудову в Україні демократичної правової, соціальної держави перед науковцями і практиками постало завдання втілення засад Основного Закону держави у реальне життя. Конституція України визнає права та свободи людини найвищою соціальною цінністю, а на державу поклала обов'язок їх забезпечувати і захищати. Такий стан речей вимагає трансформації системи адміністративно-правового забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі, внесення відповідних коректив у чинне адміністративно-правове регулювання захисту прав дітей загалом.

Прагнення України набути статусу розвиненої європейської держави потребує законодавчого підкріплення – упорядкування механізму захисту прав людини загалом та дитини, зокрема, відповідно до світових і європейських стандартів права. У такому процесі одну з визначальних ролей повинно виконувати адміністративне право, що й зумовлює актуальність теми дослідження.

Дисертантом проведено аналіз широкої джерельної бази за темою дисертації і вагомому масиву законодавчих актів. Також автором на цілком достатньому рівні апробовано результати дослідження, що підтверджено опублікованими одноосібними науковими працями та участю у науково-практичних заходах.

Дисертаційне дослідження А. О. Нестеренко виконане на належному науковому рівні, про що свідчить завдання дослідження, методологія роботи, її наукова новизна та зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Наукові положення, висновки і узагальнення, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень.

Ознайомлення зі змістом дисертації та основними публікаціями дозволяє визнати, що мету дослідження виконано. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто і характеризуються певною науковою новизною.

Дисертація А. О. Нестеренко є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту і, безперечно, має науково-теоретичну та практичну цінність.

Гумін Олексій Михайлович – завідувач кафедри кримінального права і процесу, доктор юридичних наук, професор, який зацентрував, що актуальність теми дисертаційного дослідження визначена тим, що, існують проблеми, гострота яких завжди буде залишатись незмінною. Одна з них – це права дитини і їх захист. Історія свідчить, що кожному поколінню потрібний захист прав особи, що людству ще невідомі факти, при яких не вимагалось б зусиль для захисту прав індивіда, і що лозунги про щасливе дитинство, не підкріплені законодавчими актами, і такі, що не ґрунтуються на справедливій і сильній політиці держави в інтересах дітей, на всесторонній матеріальній і фінансовій підтримці, що забезпечує нормальний розвиток підростаючого покоління, так і залишаються нездійсненими деклараціями. В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства на особливу увагу заслуговують права дитини в інформаційному середовищі.

З огляду на це, дослідження адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі є доволі актуальним і своєчасним.

Використані автором науково-теоретичні та монографічні роботи вітчизняних і зарубіжних авторів дозволили зробити висновок про масштабність комплексного підходу щодо дослідження адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі.

Сформульовані в дослідженні нові для науки адміністративного та інформаційного права положення та узагальнення, що виносяться на захист, справді отримані вперше, удосконалені або набули подальшого розвитку.

Виходячи з того, що автором чітко сформульовано ключові проблеми дослідження, роботі характерний високий ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, наявна наукова новизна та практична значущість цілої низки одержаних результатів, необхідно резюмувати, що дослідження виконано на високому науковому рівні.

Дисертація оформлена згідно з нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, що оптимально поєднує складові поданого дослідження. Положення, висновки та узагальнення, що містяться в науковій праці, характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю. Дисертація є

самостійним дослідженням автора. Наукові праці дисертанта висвітлюють основні результати дисертації.

Макарчук Володимир Степанович – професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор, який звернув увагу, що дисертантом здійснено опрацювання значного наукового доробку з проблематики адміністративного та інформаційного права, що стосується адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі, це зокрема праці знаних науковців-адміністративістів В. Б. Авер'янова, А. І. Берлача, В. О. Заросила, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, Н. В. Лесько, Н. А. Литвин, І. О. Личенко, О. І. Остапенка, О. В. Тильчик, І. Ю. Хомишин та інших.

Положення, узагальнення та висновки, викладені в дисертації, цілком аргументовані, що свідчить про належний рівень наукової компетенції та професійної кваліфікації дисертанта. Одержані в дослідженні нові науково обґрунтовані результати у сукупності розв'язують поставлені завдання, що дало змогу автору досягти заявленої в роботі мети, яка має істотне значення для сучасної адміністративно-правової науки.

Дисертація А. О. Нестеренко є завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка за своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, рівнем наукової та практичної значущості отриманих результатів, а також за кількістю та обсягом публікацій відповідає усім вимогам, які висуваються до таких досліджень.

Канцір Володимир Степанович – професор кафедри кримінального права і процесу, доктор юридичних наук, професор, який підкреслив, що є всі підстави для визнання дисертаційної праці А. О. Нестеренко своєчасним та якісним науковим дослідженням.

Дослідження містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених дисертантом досліджень, що мають вагоме значення для адміністративно-правової науки, що свідчить про особистий внесок здобувача в науку. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків й

узагальнень, сформульованих у дисертації, визначається загалом достатньо органічним поєднанням її структури і змісту.

Дисертацію оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог, її текст викладено літературною мовою, науковим стилем.

Дисертація є самостійно виконаною, завершеною роботою, що підтверджує наукову зрілість автора. Загальна оцінка роботи є позитивною, дисертація може бути рекомендована до публічного захисту.

Зважаючи на висловлене виступаючими, можна зробити висновок про те, що обговорювана дисертація є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові обґрунтовані результати. Дисертація на тему «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі», яка підготовлена за спеціальністю 081 *Право*, відповідає наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Порядку «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, і може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертації також взяли участь: *Ортинський Володимир Львович* – директор Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор, *Жаровська Ірина Мирославівна* – професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор.

Усі висловлені відгуки учасників обговорення щодо дисертаційного дослідження Нестеренко А. О. – позитивні.

Головуючим було зачитано характеристику наукової зрілості аспіранта, яка надана науковим керівником *Лесько Наталією Володимирівною*, доктором юридичних наук, де зазначено, що у ході підготовки дисертації А. О. Нестеренко проявила такі якості як здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати науковий матеріал. Вона скрупульозна до деталей, відповідально виконує завдання,

точно дотримується графіку подання матеріалів, є виконавчою. Нестеренко А. О. добре володіє методологічним інструментарієм, має ґрунтовні знання не тільки з теоретичної юриспруденції, але й з галузевих дисциплін, що допомагає їй в науковій роботі.

Під час написання дисертаційної роботи А. О. Нестеренко у повному обсязі розв'язала усі поставлені завдання. Мета дослідження дисертантом успішно досягнута. Здобувач на достатньому науково-теоретичному і практичному рівнях обґрунтувала висновки дослідження.

Сформульована в дослідженні низка нових для науки адміністративного та інформаційного права положень та узагальнень характеризується аргументованістю, логічною послідовністю, точністю і цілісністю викладу.

Дисертація А. О. Нестеренко на тему «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі» є завершеною науковою роботою, в якій комплексно аналітично осмислено якісно нові знання про адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі, що дозволили обґрунтувати необхідність внесення відповідних змін та доповнень до чинного законодавства.

Робота виконана на належному науковому рівні, відповідає встановленим для такого виду досліджень вимогам, а відтак може бути рекомендована для подання у разову спеціалізовану вчену раду для подальшого публічного захисту.

4. ПРИЙНЯЛИ:

Заслухавши та обговоривши доповідь аспіранта кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» Нестеренко Анни Олександрівни, а також за результатами попередньої експертизи представленої дисертації на фаховому семінарі зі спеціальності 081 *Право* Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» – прийнято такі висновки щодо дисертації на тему «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі».

ВИСНОВОК

фахового семінару зі спеціальності 081 *Право*

Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в
інформаційному середовищі» здобувача вищої освіти ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 *Право* (галузь знань – 08 *Право*)**

Нестеренко Анни Олександрівни

4.1. Актуальність дослідження адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі обумовлена цілим комплексом соціальних трансформацій, що стали характерними для сучасного світу. Передусім, до таких трансформацій необхідно віднести глобалізацію та стрімкий розвиток інформаційного суспільства. Не зважаючи на те, що принцип людиноцентризму став основоположним у багатьох державах світу, а найвищими цінностями проголошено права людини будь-якого віку, все ж питання реального забезпечення прав дитини не втратило своєї актуальності, а, навпаки, отримало нового поштовху.

Основою такого розуміння є те, що дитина стала розглядатися як особистість, яка наділена гідністю, як дорослий з різницею в тому, що повнолітній може захищати свої інтереси самостійно, а дитина змушена звертатися за допомогою до тих, хто повинен забезпечувати її права. У цьому полягає специфіка адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі.

Сфера прав дитини як соціальний інститут піддається серйозним змінам, пов'язаним з впливом інформаційних технологій, що призводить до появи нових викликів і загроз цим правам, а відповідно зумовлює потребу переосмислення механізму захисту прав дитини в інформаційному середовищі.

Варто вказати тенденції, які охоплюють науковий пошук, що ведеться на стику низки юридичних наук, про зростання ролі та значення прав дитини в інформаційному середовищі, що в підсумку призводить до появи нових ракурсів у

розгляді державно-правової дійсності, сприяє кількісному та якісному зростанню юридичного знання у цій сфері.

Непомірно збільшений потік соціально-правової інформації, інтеграція і диференціація наук, поява нових методів наукового пошуку істотно впливають на весь категоріальний апарат сучасного правознавства у контексті прав дитини в інформаційному середовищі.

Доцільно мовити про чотири основні форми трансформації категоріального апарату юридичної науки у контексті розвитку прав дитини в інформаційному середовищі: формування нових категорій; уточнення, поглиблення та розвиток вже існуючих; виділення з понятійного кола адміністративного та інформаційного права категорій, які не відповідають фундаментальному рівню; знецінення категорій, що застаріли, або вичерпали свій пізнавальний потенціал. Зміни, які супроводжують категоріальний лад юридичної науки щодо інформаційного середовища є не просто актами відображення руху, етапів розвитку, а виступають сигналізаторами кардинальної зміни теоретичних уявлень про право і правову дійсність.

Необхідно підкреслити той факт, що процес формування прав дітей в інформаційному середовищі фактично не відрізняється від загальних, універсальних процедур конструювання таких в інших галузях наукового знання та практичної діяльності. За своєю суттю він є перманентно властивим юридичній науці процесом формалізації знань у вигляді понятійних конструкцій вищого рівня абстрагування для цієї галузі науки.

Доводиться констатувати, що незважаючи на відносну стійкість і консервативний характер прав дітей в інформаційному середовищі, вони підлягають періодичному перегляду, схильні до втрати ціннісного змісту або навпаки його збагачення. Категоріальний склад прав дітей в інформаційному середовищі, і теорії права, і законодавстві не може бути незмінним. Час від часу вводяться нові категорії, виключаються застарілі, змінюється зміст або термінологічна назва, частина з них набуває статусу методологічних засобів, інша навпаки втрачає його.

Про процеси формування та трансформації основних прав дітей в

інформаційному середовищі в юридичній літературі є не так багато інформації. Праці вчених, пов'язані із забезпеченням прав дитини загалом, з огляду на їх інтегративність, передбачають аналіз досліджень з різноманітних галузей науки. Ще більше це стосується забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі, що передбачає використання провідних теоретичних концепцій та результатів, отриманих шляхом узагальнень на емпіричному рівні.

Саме тому, враховуючи складність теми дослідження, наукові праці, що стосуються окресленої сфери, систематизовано за декількома напрямками.

Перший напрям включає дослідження, зарубіжних авторів, які розкривають сутність інформації та інтенсифікації інформаційних процесів, з-поміж них: З. Бауман, Д. Белл, П. Бергер, Ж. Бодрійяр, М. Кастельс, Т. Лукман, К. Роджерс, О. Тоффлер, Ф. Узбстер, Э. Фромм, Г. Фрайберг, Ф. Фукуяма, М. Хайдеггер та ін.

Проблеми інформаційного простору стали предметом розгляду вітчизняних науковців: І. Арістової, К. Белякова, О. Баранова, С. Єсімова, Р. Калюжного, О. Копана, В. Ліпкана, А. Марущака, Н. Мороз, А. Новицького, Н. Новицької, В. Цимбалюка, М. Швеця, А. Яременко та ін.

Другий напрям представлено вченими, які займаються проблематикою захисту прав дитини в адміністративно-правовій сфері, а саме: В. Авер'янов, А. Берлач, В. Білоус, Ю. Битяк, І. Бородін, І. Голосніченко, В. Грохольський, Є. Додін, В. Заросило, Р. Ігонін, С. Ківалов, В. Колпаков, Т. Коломоець, А. Комзюк, Н. Лесько, Н. Литвин, І. Личенко, Т. Мацелик, Н. Нижник, О. Остапенко, С. Петков, Т. Проценко, О. Рєзнік, О. Рябченко, І. Самсін, С. Стеценко, А. Суббот, О. Тильчик, І. Хомишин, Х. Ярмакі та ін.

Третій напрям складають праці теоретиків та філософів права, які розкривають питання прав людини загалом та дитини, зокрема, а також слугують методологічною основою дослідження. Цей напрям є досить багатограним, в ньому права людини подано як найважливішу категорія для формування системи стійкості будь-якого суспільства. У цьому контексті важливу роль відіграють праці: М. Баймуратова, Ю. Барабаша, О. Батанова, Ю. Бисаги, В. Борденюка, В. Вовк, Т. Гарасиміва, О. Грищук, І. Жаровської, Є. Зозулі, В. Канціра, М. Кельмана, В. Ковальчука, О. Копиленка, В. Макарчука, Р. Матяшовської,

В. Налуцишина, О. Омельчука, Н. Оніщенко, Н. Ортинської, Ю. Панейка, О. Петришина, В. Погорілка, П. Рабіновича, А. Романової, О. Скакун, О. Скрипнюка, С. Сливки, А. Токарської, Ю. Цуркан-Сайфуліної, Л. Ярмол та ін.

Натомість, формування нового правового знання відбувається безперервно й інтенсивність такого процесу лише зростає, що особливо наочно проявляється зараз, в період розвитку інформаційного суспільства. Це дозволяє визначити недостатню наукову розробленість окремих аспектів забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі та підтвердити актуальність визначеного нами дослідження.

4.2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри.

Наукове дослідження виконане у відповідності до Законів України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. та «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р., Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020»» від 12.01.2015 р. № 5/2015, Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, а також Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15 березня 2016 року № 96/2016.

Тема дисертації відповідає науковому напрямку Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні», затвердженому Вченою радою Національного університету «Львівська політехніка» від 24 червня 2014 р., протокол №5. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» «Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах розбудови правової держави» (державний реєстраційний номер 0116U004099).

4.3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Концептуальні положення і висновки, що виносяться на захист, сформульовані й обґрунтовані автором особисто на основі наукового опрацювання

й аналітичного осмислення значного обсягу наукових досліджень та правових джерел, що дало змогу оперувати всією різноманітністю фактів і конкретних явищ захисту прав дітей в інформаційному середовищі, що тією чи іншою мірою стосуються предмета дослідження.

У дисертаційній роботі проаналізовано підходи до розуміння поняття та сутності прав людини загалом та дитини, зокрема; з'ясовано вплив інформаційних технологій на особистість дитини та її права в умовах формування інформаційного суспільства; розкрито поняття та зміст прав дітей в інформаційному середовищі та подано їх класифікацію; охарактеризовано сучасний стан та перспективи розвитку законодавчого забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі; здійснено аналіз діяльності державних органів, уповноважених забезпечувати захист прав дітей в інформаційному середовищі; розкрито стан забезпечення права дитини на безпеку та приватність в соціальних мережах; подано характеристику медіапростору як сфери порушення прав дитини; проаналізовано захист інформаційних прав дітей у практиці ЄСПЛ; охарактеризовано принципи і завдання державної політики у сфері захисту прав дітей в інформаційному середовищі; запропоновано напрями удосконалення нормативно-правової бази України, що регламентує права дітей в інформаційному середовищі в контексті міжнародних стандартів.

Методологічну основу дисертації становить система філософських дослідницьких підходів та загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, а також логічних прийомів і засобів наукового пізнання досліджуваного явища.

4.4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, узагальнень та висновків, сформульованих у дисертації, визначається декількома чинниками: оригінальністю змісту, органічним поєднанням структури дисертації і змісту дослідження (робота логічно пов'язана з визначеними дисертантом метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження та передбачає висвітлення тих питань, які безпосередньо стосуються обраної автором теми), послідовністю викладу матеріалу; широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази.

Достовірність отриманих результатів забезпечується емпіричною базою дослідження, якою слугували статистичні дані органів державної влади, результати соціологічного опитування 173 студентів Навчально-наукового інституту, права, психології та інноваційної освіти, а також 87 працівників органів соціального захисту у Львівській, Івано-Франківській, Рівненській та Житомирській областях в частині забезпечення прав людини та 36 співробітників уповноважених підрозділів Національної поліції цих областей. Спеціально досліджувалась діяльність органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей. Важлива інформація про стан забезпечення прав дітей була отримана з доповідей Уповноважено Президента з прав дитини, а також з публікацій фактичного, статистичного і соціологічного характеру з різних засобів масової інформації.

Така достовірність та обґрунтованість проведеного дослідження дозволили дисертанту запропонувати низку наукових положень, узагальнень та висновків за темою дисертації.

4.5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вони отримані внаслідок комплексного дослідження адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі. У результаті проведеного дослідження запропоновані концепції розвитку та перспективи удосконалення чинного законодавства України в сфері забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі в контексті міжнародно-правових стандартів. Зокрема, до них відносяться такі:

уперше:

– здійснено комплексний аналіз адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі в сучасних реаліях. Запропоновано авторську концептуальну модель діяльності держави і суспільства щодо вирішення проблеми забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі на законодавчому, програмному, управлінському, виконавчому та просвітницькому рівнях;

– визначено, що термін «захист прав дитини в інформаційному середовищі»

становить комплексну систему заходів, що застосовується для забезпечення вільної і належної реалізації суб'єктивних прав дитини, і включає судовий захист, законодавчі, економічні, організаційно-технічні та інші засоби і заходи, а також самозахист усіх громадянських прав дитини, зокрема й інформаційних;

– доведено, що сфера забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі охоплює різні сфери суспільного життя (наприклад, інформаційну, економічну, культурну, соціальну), де крім правових регуляторів можуть використовуватися інші заходи, наприклад, йдеться про інформаційно-правові норми щодо прозорості діяльності органів публічного управління, право на соціально значущу інформацію, електронну міжвідомчу взаємодію, інтеграцію державних і недержавних інформаційних систем у зв'язку зі здійсненням публічного управління, використання інформаційних технологій і систем у механізмах прямого та зворотного зв'язку з громадянами й інститутами громадянського суспільства, обмеження провайдерами контенту, який містить інформацію заборонену статтею 20 закону України «Про охорону дитинства»;

удосконалено:

– теоретичні підходи до значення змісту прав дітей в інформаційному середовищі та їх класифікації;

– правове регулювання відносин щодо забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі, шляхом внесення змін та доповнень до Законів України «Про охорону дитинства», «Про захист суспільної моралі»;

набули подальшого розвитку:

– аналіз наукознавчого підґрунтя дослідження адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі;

– вироблення методологічних підходів до розгляду адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі;

– з'ясування впливу інформаційних технологій на особистість дитини та її права в умовах формування інформаційного суспільства.

4.6. Перелік основних праць, в яких викладені результати дисертаційного дослідження.

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Нестеренко А. О. Адміністративно-правова протидія кібербулінгу стосовно дітей. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2019. № 911. Вип. 21. С. 170–175.
2. Бортник Н. П., Сірант М. М., Нестеренко А. О. Зарубіжний досвід організації та діяльності органів виконавчої влади. *Європейські перспективи*. 2020. № 1. С. 220–224.
3. Нестеренко А. О. Механізми забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі. *Наше право*. 2020. № 3. С. 65–71.
4. Нестеренко А. О. Особливості адміністративно-правового захисту суспільної моралі у контексті забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі. *Європейські перспективи*. 2020. № 3. С. 62–68.
5. Нестеренко А. О. Окремі аспекти забезпечення прав дитини у інформаційному середовищі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2020. Т. 7, № 3(27). С. 153–157.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

6. Нестеренко А. О. Основні принципи формування прав дітей в інформаційному середовищі. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 2. Vol. 2. P. 102–108. (*Country: Slovakia*)

Тези доповідей на конференціях, круглих столах, семінарах та симпозіумах:

1. Нестеренко А. О., Бігоцька Д. Р. Безпека національних інтересів в інформаційній сфері. *IT-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні*: збірник матеріалів II-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 17 листопада 2017 р.). 2017. С. 133–136.
2. Нестеренко А. О., Бортник Н. П. Демографічний потенціал України: конституційно-правові засади формування. *Теорія і практика конституціоналізму*:

український та зарубіжний досвід: збірник матеріалів учасників Четвертої Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 квітня 2018 року). 2018. С. 96–99.

3. Нестеренко А. О. Правові засади застосування медіації для подолання дитячих конфліктів у освітніх закладах. *Медіація – альтернативний спосіб вирішення спорів: питання теорії і практики*: збірник тез заочної науково-практичної конференції (Львів, 5 жовтня 2018 р.). 2018. С. 65–68.

4. Нестеренко А. О. Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки дітей в Інтернеті Адміністративне право і процес: проблеми та перспективи розвитку: збірник тез Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (Львів, 19 квітня 2019 р.). 2019. С. 104–106.

5. Нестеренко А. О. Безпека дітей в Інтернет-просторі. Права людини та національна безпека: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 10 грудня 2019 р.). 2019. С. 170–173.

4.7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднено у доповідях на 5 науково-практичних заходах, а саме на 2 міжнародних науково-практичних конференціях, 2 всеукраїнських науково-практичних конференціях та 1 науково-практичній конференції: II-й Міжнародній науково-практичній конференції «IT-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні» (м. Львів, 17 листопада 2017 р.); Четвертій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія і практика конституціоналізму: український та зарубіжний досвід» (м. Львів, 27 квітня 2018 року); заочній науково-практичній конференції «Медіація – альтернативний спосіб вирішення спорів: питання теорії і практики» (м. Львів, 5 жовтня 2018 р.); Всеукраїнській заочній науково-практичній конференції «Адміністративне право і процес: проблеми та перспективи розвитку» (м. Львів, 19 квітня 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Права людини та національна безпека» (м. Львів, 10 грудня 2019 р.).

4.8. Наукове значення виконаного дослідження.

Дисертація має теоретико-прикладний характер, а сформульовані й обґрунтовані в ній наукові положення, узагальнення та висновки становлять науковий інтерес і можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для проведення досліджень, спрямованих на розробку проблемних питань адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі;

– *навчальному процесі* – для розробки та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Інформаційне право», «Проблеми адміністративного права і процесу», «Практикум з адміністративного права і процесу» та «Конституційне право» у вищих начальних закладах, що здійснюють підготовку юристів.

4.9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі народного господарства, де вони можуть бути застосовані.

Практична цінність результатів дисертаційного дослідження полягає у використанні їх у:

– *правотворчій діяльності* – для удосконалення положень окремих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі;

– *правозастосовній діяльності* – для покращення практичної діяльності органів державної влади та їх структурних підрозділів, установ щодо забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі.

4.10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення.

Дисертація складається з анотації, трьох розділів, які поділені на 11 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Дисертація Нестеренко Анни Олександрівни «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі» за структурою, мовою та стилем викладення матеріалу відповідає вимогам, встановленим Міністерством освіти і науки України.

У ході обговорення дисертації не було висунуто жодних зауважень щодо суті самої роботи.

5.3 урахуванням зазначеного вище,
на фаховому семінарі зі спеціальності 081 *Право* Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» **УХВАЛИЛИ:**

5.1. Дисертація Нестеренко Анни Олександрівни, аспіранта кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» на тему «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі» (спеціальність 081 *Право*) є завершеною науковою працею, в якій розв'язане конкретне наукове завдання, а саме: комплексно аналітично осмислено теоретичні і практичні проблеми адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі та на основі узагальнення теоретичних положень, наукових поглядів і судової практики сформульовано пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення норм чинного адміністративного законодавства.

5.2. В 11 наукових публікаціях автора повністю відображені основні результати дисертації, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в науковому періодичному виданні іноземної держави (Країна: Словачія), а також 5 тез доповідей на конференціях та інших науково-практичних заходах.

5.3. Дисертація Нестеренко Анни Олександрівни, аспірантки кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» на тему «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі», яка підготовлена за спеціальністю 081 *Право*, відповідає наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167).

5.4. З урахування наукової зрілості, професійних якостей Нестеренко Анни Олександрівни, аспіранта кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» на тему «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі», яка підготовлена за спеціальністю 081 *Право*, рекомендується для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

За затвердження висновку проголосували:

за – 10 (десять)

проти – немає

утримались – немає

Головуючий на засіданні фахового семінару

доктор юридичних наук, професор

В. Л. Ортинський

Рецензенти:

в. о. завідувача кафедри теорії та філософії права,

конституційного та міжнародного права,

доктор юридичних наук, професор

В. Б. Ковальчук

професор кафедри адміністративного

та інформаційного права,

доктор юридичних наук, доцент

І. Ю. Хомишин

Відповідальний в ІНПП за

атестацію PhD

доктор юридичних наук, професор,

заступник директора

Навчально-наукового Інституту права,

психології та інноваційної освіти

Т. З. Гарасимів